

DET BORGERLIGE SAMARBEJDES BETYDNING

Af redaktør *EBBE SALOMONSEN*

Ebbe Salomonsen är chef för Det konservatieve folkepartis press- och informationstjänst. Han lämnar i denna artikel en ingående redogörelse för det nära samarbetet mellan Venstre och Det konservative folkeparti, varvid tyngdpunkten läggs på den senaste tidens politiska händelser i Danmark.

Hvis LYNGS borgerlige samlingsregering ikke var dannet i Norge i sommer, ville de tre skandinaviske lande nu have haft socialdemokratisk dominerede regeringer i mere end 10 år i træk. Denne kendsgerning kan nok give anledning til eftertanke, når man betænker, at den øvrige frie verden opviser et helt andet billede. For Europas vedkommende har de ikke socialdemokratiske regeringer været helt dominerende i disse år, og Socialdemokratiet har i andre europæiske lande kun kunnet opnå regeringsmagt gennem fællesregeringer, der som regel har været domineret af konservative, borgerligt-kristelige eller liberale partier.

Hvad har vi gjort i Sverige, Norge og Danmark, at vi skal lide under denne skæbne? Hvorfor har vore lande i det meste af dette århundrede været undergivet et socialdemokratisk herredømme, der ikke

kendes i tilsvarende udstrækning andre steder? Hvorfor er vi endnu ikke nået frem til den tilstand af fuldstændig borgerlig dominans eller i det mindste regelmæssig skiftet, som kendetegner den øvrige vestlige verdens politiske billede?

Mon ikke svaret skal søges deri, at vore politiske traditioner og fordomme har hindret en tilstrækkelig bred partidannelse eller et tilstrækkeligt effektivt borgerligt partisamarbejde.

I Danmark har vi i hvert fald det indtryk, at den borgerlige regering i 1950-1953 ændrede landets politiske billede. Selv om der nu er gået 10 år, siden det lille radikale parti væltede denne regering, lever mindet om den så stærkt blandt politikere og vælgere, at der i dag er et helt andet håb om et borgerligt styre end f. eks. i 30'erne.

Men lad os, før vi bedømmer det borgerlige samarbejde i Danmark kaste et blik på den lange politiske epoke, hvor dette samarbejde ikke fandtes.

Efter de nationalliberales katastrofepolitik i 1864, blev Danmark styret af højreministerier til 1901. En del af denne periode var domineret af en idag ufattelig bitterhed, idet det højrestyrede landsting fik

støtte af regeringen i bestræbelserne på at hævde sig over for et folketing, der efterhånden havde fået flertal af det danske bondeparti Venstre. Landet blev under Estrup styret uden om folketinget, og blandt vælgerne opstod modsætningsforhold, der i mangfoldige tilfælde afskar enhver forbindelse mellem broder og broder, fader og søn, hvis den ene tilhørte højre, den anden venstre. Her finder vi kimen til senere tiders store vanskeligheder. Højres store Fejl var, at man ikke overlod magten til Venstre, da dette parti fik flertal i folketinget i 1877. I så fald ville megen bitterhed være undgået, og Danmarks konservative parti ville langt tidligere have gjort sig gældende i landets styre igen.

Men Estrup gik først i 1894, og Højre forlod først magten i 1901. Det var herefter en selvfølge for alle, at Venstre måtte regere alene, indtil den radikale og socialdemokratiske periode oprandt i 1913. Værre var det, at bitterheden vedvarede, så man ikke fandt det syndeligt mærkværdigt, at de regeringer, der afløste en af træthed lammet politisk venstre fløj i perioderne 1920-24, 1926-29 og 1945-47, blev rene venstre regeringer. En ikke væsentlig del af landets politiske virksomhed drejede sig i disse regeringers levetid om erhvervs-mæssige og forsvarspolitiske modsætningsforhold mellem Det konservative Folkeparti (der var skabt på ruinerne af det gamle Højre i

1916) og regeringspartiet Venstre, som ellers i perioder var mere højreorienteret i sin politik end det konservative parti.

Christmas Møller, der blev den politiker som førte Det konservative Folkeparti ud af Højre-Venstretidens skygge, men ikke selv nåede at opleve frugten af sit arbejde, sagde i 1933 om denne periode:

»Tilhængere af 'det borgerlige samarbejde' plejer at sige, at den største politiske fejl blev begået i 1926 derved, at Venstre og Konservative ikke dannede fællesregering . . . Hvis der havde været mening i 'det borgerlige samarbejde' skulle vi naturligvis i 1920 (da det radikale, socialdemokratiske støttede ministerium Zahle faldt), have haft en Fællesregering af Konservative og Venstre og ikke et rent Venstreministerium . . . Dette er ikke nogen bebrejdelse mod mit partis daværende ledere, ingen tænkte sig andet end en ren Venstre regering, men at det var en fejl ud fra Det konservative Folkepartis hele indstilling er hævet over enhver tvivl.»

Det gjorde utvivlsomt et dybt indtryk på Christmas Møller, at Venstre i 1926 (efter Staunings første ministeriums fald) dannede regering uden overhovedet at forhandle med Det konservative Folkeparti og i forståelse med alle betydende erhvervskredse i landet. Der var endnu ingen forståelse for, at det gamle Højres afløser var regerings- og manøvredueligt efter den nye partistiftelse 10 år tidligere.

Man tager næppe fejl i, at indtrykkene omkring regeringsdannelsen i 1926 blev afgørende for den politiske linie, som Christmas Møller anlagde, da han fra 1928 var Det konservative Folkepartis politiske leder. Han førte partiet ud i en helt selvstændig politik, og alvoren i den nye kurs blev understreget, da venstreministeriet Neergaard blev styrtet i 1929, fordi det nægtede at efterkomme konservative ønsker om en tålelig forsvarsordning. I 1929 og frem gennem tredivernerne, da Det konservative Folkeparti uafhængigt af Venstre førte en socialt forstående erhvervs politik og i 1931 sluttede et forlig med den nye Stauningregering uden om Venstre, blev grunden lagt til en selvstændig politisk insats. Prisen var høj: Stauning kunne fortsætte sit regime ved at give indrømmelser skiftevis til Det konservative Folkeparti og Venstre. Men målet blev nået: Det konservative Folkeparti blev opfattet som et fuldt ligeberettiget parti, og dermed var grunden forsåvidt lag til samarbejdet efter krigen. Det var ikke længere en på forhånd akcepteret kendsgerning, at Det konservative Folkeparti stod uden for enhver regeringsdannelse.

Efter krigstidens samlingsregeringer med ligeberettigede partier som deltagere, skulle det vise sig, at den naturlige følge af tredivernes politik måtte udsættes endnu nogle få år. Da Socialdemokratiet på grund af kommunisternes store fremgang (18 mandater) afslog at danne re-

gering i efteråret 1945, var der for store modsætninger mellem de to borgerlige partiers ledere og for stærk radikal modstand mod konservativ regeringsdeltagelse. Det blev til en ren Venstreregering under Knud Kristensen (senere stifter af det lille højreparti De uafhængige) indtil 1947, da Hedtoft dannede en socialdemokratisk mindretalsregering.

Først i 1950 lykkedes det at tage det afgørende skridt. De to partiers ledere var da Erik Eriksen, venstre, og Ole Bjørn Kraft, Det konservative Folkeparti. De enedes trods en naturlig usikkerhed i befolkningen og i deres egne partier om at danne den borgerlige fællesregering, der i 1953 gennemførte en hårdt tiltrængt grundlovsreform, og som på det udenrigspolitiske område førte den af Socialdemokraten Hans Hedtoft startede Atlantpagtspolitik ud i livet. På disse to områder og ved en konsekvent økonomisk saneringspolitik efter tidligere forsømmelser fik den nye regering et godt renommé, så godt at den kunne styrke sin stilling ved grundlovsvalgene i 1953. Til trods herfor og til trods for, at den borgerlige regerings ministre var anerkendte som faglig og politisk højt stående personligheder, valgte det lille radikale parti at styrte regeringen og indsætte en socialdemokratisk regering.

Man kunne altså fristes til at sige, at det borgerlige samarbejde, der blev indledet for 13 år siden,

blev afsluttet for 10 år siden. Men enhver, der kender dansk politik, ved, at således er det ikke gået.

Under skiftende socialdemokratiske ledede regeringer, der under alle — også de urimeligste — omstændigheder er holdt oppe af det venstreliberale radikale parti, har der bestået et nært samarbejde mellem Det konservative Folkeparti og Venstre. Under næsten alle større loves udvalgsbehandling består der et nært samarbejde mellem de to partiers udvalgsmedlemmer. De afgiver i reglen fælles betænkninger i udvalgene, og de har gang på gang stillet lovforslag sammen i folketinget. Siden 1950 har der ikke været en valgkamp i Danmark, hvor de to partier har angrebet hinanden. Der har naturligvis været meningsforskille og lokal uenighed, men man har hele tiden koncentreret sig om at rette skytset mod den fælles modstander: Socialdemokratiet. En enkelt gang har man endog holdt fælles møde for de to partiers folketingsmedlemmer og vedtaget et arbejdsprogram, der fik overordentligt stor betydning i dansk politik. Det såkaldte VK-program fra 1959 angav den hovedlinie, der siden har været de to partiers: at man på mangfoldige områder ville udforme lovgivningen sådan, at den enkelte borger fik større og statsmagten mindre indflydelse. Der går herfra en tydelig linie til senere tiders arbejde for ejendomsrettens demokratisering (især fremholdt af Det konserva-

tive Folkeparti) og til den folkeafstemning, der holdes i sommeren 1963.

Hertil kommer, at det til trods for en næsten masochistisk radikal underkastelse over for den socialdemokratiske regeringspartner, er lykkedes de to samarbejdende borgerlige partier at fravriste Regeringen meget betydelige indrømmelser under det såkaldte OMS-forlig i 1962, da den private opsparing i Danmark fik betydeligt gunstigere kår.

Alt dette har bevirket, at der blandt vælgerne i Danmark er en udpræget fornemmelse af, at næste valg lige så godt kan give en borgerlig som en socialdemokratisk regering: der består et alternativ til socialdemokratisk styre, og dette er vel nok den første forudsætning for, at de borgerlige partier kan få alle deres potentielle vælgere frem på valgdagen i 1964.

Om udsigterne for en ny borgerlig regering kan man naturligvis vanskeligt spå, før valgdagens klima kendes. Men en fortrøstning har man deri, at de i Danmark hidtil nogenlunde troværdige Gallupundersøgelser næsten hele tiden har peget på tilbagegang for regeringspartierne og fremgang for den borgerlige front. Hidtil er disse fremgange udelukkende kommet Det konservative Folkeparti til gode, men kommunevalget i 1962 og de sidste Gallupundersøgelser viser, at Venstre nu også er på vej frem.

En stærk positiv tilkendegivelse

fik man, da vælgerne i sommer forkastede regeringens jordlovspolitik ved den folkeafstemning, som Det konservative Folkepartis og Venstres folketingsgrupper i enighed havde forlangt.

Ved folkeafstemningen skulle regeringspartierne og de med dem forbundne partier have haft 1 435 000 stemmer for at holde stillingen fra folketingsvalget i 1960. De fik kun 840 000 ja-stemmer. Ca. 600 000 vælgere ud af 1,4 million fulgte altså ikke deres lederes meget indtrængende opfordringer om at stemme ja til jordlovene.

De to borgerlige partier og det lille »Uafhængige» parti, der var ene om at anbefale vælgerne at stemme Nej, kunne notere, tilslutning fra 1 354 588 vælgere, mens de kun skulle have mønstret 1 110 000 stemmer for at opnå et resultat på linie med valget i 1960.

På trods af den lavere stemmeprocent ved folkeafstemningen, kan man udfra disse tal foretage en direkte sammenligning med valget i 1960: Af de 600 000 vælgere, der svigtede »ja-partierne», har 250 000 stemt Nej til lovene, mens 350 000 er blevet hjemme.

Når man tager hensyn til, at både Venstres nye principprogram og Det konservative Folkepartis netop fremkomne arbejdsprogram, i høj grad lægger vægt på spørgsmål, der ligger nær op ad folkeafstemningens problemstilling, giver denne analyse naturligvis anledning til optimisme i den borgerlige lejr.

Ingen venter, at folkeafstemningstallene skal blive overført direkte på næste valgdag, men mange håber, at en vis tendens i samme retning vil gøre sig gældende.

De to partiers ledere har begge givet udtryk for deres fremtidshåb. Venstres formand, Erik Eriksen, har i en tale i november i år meget klart afvist tanken om at blive støtteparti for Socialdemokratiet og har henvist til en liberal borgerlig samlingsregering som sit politiske mål, og formanden for den konservative folketingsgruppe, Poul Sørensen, erklærede på sit partis landsmøde i samme måned:

»Fra nu af og til valget gælder een eneste linie: at bevare og udbygge mulighederne for at genoptage det politiske samarbejde, der eksisterede i 1950-53 om en såkaldt borgerlig regering. Skal vi have mulighed for at overtage magten i landet, må alle småting lægges til side. Forpligtelsen til at skabe et alternativ til den nuværende regering hviler på alle, der ikke ønsker socialistisk politik.»

Denne linie er de to borgerlige partiers 10 år efter, at de havde regeringsmagten sammen. Der har fra tid til anden været røster fremme om at sammenslutte partierne, men denne tanken har ingen mulighed for at blive realiseret i nær fremtid. Både den danske valgordning og de politiske traditioner har hidtil talt for stærkt imod denne løsning.

Men ingen i Danmark føler

spørgsmålet om sammenslutning som noget primært. Samarbejdet, som det er foregået mellem to selvstændige partier, men med viljen til en fælles indsats har skabt det

stærkest mulige alternativ til de socialdemokratiske ledede regeringer. Alternativet er parat. Man afventer vælgerne afgørelse.